
handboeken voor dogmatiek, ethiek, kerkgeschiedenis, of wat dies meer zij, weinig of niets van. Om die meer ‘aardse’ kant van het leven van Christus’ gemeente op de voet te kunnen volgen heb je de periodieken nodig. Daarin kom je letterknechterij en kleingeestigheid tegen, maar soms meen je toch ook de Geest te ontwaren.

Van Bakkersbazuin tot Stuiverspreken en Predikantsvrouw

In de eerder in dit tijdschrift besproken delen I-VI werd vooral het laaghangend fruit beschreven: de titels die gemakkelijk te bereiken waren.³ In de delen VII en VIII volgen wat minder voorhanden dan wel meer recente titels. Tot de eerstgenoemde categorie behoren organen van de christelijke vakbeweging zoals *De bakkersbazuin*, *De Christelijke bouwvakarbeider / handelsvertegenwoordiger / kappersbediende / tabakbewerker* en *De jonge bediende*. Dat ‘christelijk’ hier in feite staat voor protestants-christelijk werd blijkbaar vooral gevoeld in het overwegend katholieke zuiden, want daar verscheen tussen 1919 en 1941 *De protestantsch christelijke mijnarbeider*. Voor de beschrijving van dergelijke titels uit de vakbondswereld is nogal eens gebruik gemaakt van de collecties in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) en het Permuseum. Tot de recente titels behoren publicaties betreffende de DDR en Zuid Afrika of van DISK, EO en TEAR Fund. De publicaties betreffende de DDR hebben een NCSV-achtergrond; hetzelfde geldt van de fraaie titel *Jobstijdingen*, een gestencilde uitgave uit de jaren 1971-1974. Vermeldenswaard is zeker ook de wijze waarop in ruim acht kolommen de sinds 1897 verschijnende *Strijdkreet* van het Leger des Heils wordt beschreven. Dit blijkt niet slechts een blad te zijn waaraan een groot aantal personen verbonden is (geweest), maar ook een titel met tientallen speciale nummers. De alfabetisch daarop volgende *Stuivers-editie*, *Stuiverspreken* en *Stuiverspreken van woordvoerders der nieuwe richting* brengen de lezer terug in de jaren zestig van de negentiende eeuw, toen het door toepassing van nieuwe druktechnieken en houtpulppapier mogelijk werd de ‘lagere standen’ te bereiken die juist in die tijd – mede dankzij zondagsscholen voor ouderen – steeds meer de leeskunst machtig werden. De *Stuivers-editie* kwam van een slimme uitgever die met goede voorlichting op allerlei gebied de jeugd wilde bereiken. De preken – van christelijk afgescheiden gereformeerde, respectievelijk ‘moderne’ predikanten – waren bestemd voor hun ouders. De *Stuivers-editie* was slechts negen jaargangen (1860-1868) beschoren. De in BNPP VIII beschreven protestantse jeugdbladen *Arend* (1955-1966) en de *Krant van Bas* (1978/9-1982) maakten het evenmin lang. Zij versloegen korte tijd hun duizenden, maar de algemene *Donald Duck* nog steeds zijn tienduizenden. In BNPP VIII is ook een singulier vakblad

³ J. Vree, ‘Twintig jaar Bibliografie van Nederlandse Periodieken. Twee eeuwen protestantse leescultuur in staat van kartering’, in: *DNK* 68 (juli 2008), 29-42, en ‘BNPP: een protestantse staalkaart’, *DNK* 75 (dec. 2011), 56-64.